

Lau Ae Pol Pa'e Ta Re Ngae Pilipai

Kana Turunglomatana

Ka inae Pol loa nga loangana e kapunu ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau, na i ke ulutote pelau ka mono na ke loalu ta maga kunna e bollau ae Pilipai. Ka i a maga kunna te e bollau ore momo ngallo nga porovins ae Masaronia. (Ngo keke Aposelme 16:8-15). Na ngarume, ka ine ka'e Pilipai tapu ba ke momo nga maga kunna tetoto, na ragau keke pulakale nga pulangkala kurumea pulingmalagangana ka pangamologa e te Karais. Ba ka ina ra lopatokonakana te Karais re ngae Pilipai ke longe inae Pol momo nga pulangkala, na ri keke pulikinunge lollokanna palu. Na keke tunge lollokanna nginngina ta agau te a giana nge Epaproritus ta i loanga ki te Pol ta baina Pol nge koli kana oru. Na ka inae Pol rave lollokanna nginngina ra re ngae Pilipai ke ba ki, na i ka lonasereng raumana. Ba ke ba ka lau laekia ta ra lopatokonakana reke momo ngae Pilipai ta turunglomatana ka lonapengana rea (1:5; 4:10-19).

Bae Pol ke pa'e lau laekia ta turunglomatana ka oru pattoto bole minakai roma:

1 Ke pa'e ta turunglomatana ta ra lopatokonakana re ngae Pilipai ka oru rae Nutu kuma ki ka i ae Pol momongana nga pulangkala (1:12-26).

2 Ba bole, i ke bai ta pangagingginge lopatokona ae ri ta baina ri ngeke maisgingging nga maenang reke lele nge ri kurumea loangakurume ngareangana kae Karais (1:27-30; 4:1).

3 I ke bai ta rolengpage loreame ta ri ngeke ulopisigsigia ri muni ba ngeke palimatmateraumana rea (2:1-11).

4 Ba bole, i ke bai ta roleng kerea ta ri ngeke ella rea masi ta ragau nginngina reke la avanga ta bongatalala rea ta ri ravunge totongtaliu (3:1-4:1).

1 ¹ Iau ae Pol bae Timoti ra mangng ra kumangngatulu rae Karais Iesus kanna, omea ka papa'e lau laekia te miau kinung re ngae Pilipai ra lomiauapatokona te Karais Iesus. Ka papa'e te miau ra miau ra ragau rae Nutu reke tupu kala nga kelangpatalime ba ra kalaungapagakana rae miau.

² Mangng ka kavkave Nutu a i ae Tamara ta i kala nge Iesus Karais A Avolaukita ngeke tunge lopengana ba momongpengana ae ri te miau.

Pol Kavangana Te Nutu Ta Ra Lopatokonakana Re Ngae Pilipai

³Iau ka kalapagpage Nutu ae iau ka kaeme kinung ina iau laugaliliu te miau. ⁴Ba ka kavkava te Nutu te miau kinung ka kaeme kinung ka lauserengngana. ⁵Iau ka kavkava te Nutu minmina kurumea pagiungamiaungana kala nge iau nga kumangng laekia e nga pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau. Kaka pagiu kala nge iau ka kae e kapunu a miau lomiauapatokona te Karais ba kaka kumkuma kala nge iau ta ke lele nga kae laekia e sonrau. ⁶Ba iau ka laupatokona roma, Nutu ore pature kumangng e pe ngallo nge miau ke sane la pannang ta nge lele nga ina i nge rongo ka kumangng laeala nga kae ae Karais Iesus ngarume.

⁷Lovaingana laekia e pe e umma ta leleng ngallo nge iau ina laugaliliu te miau kinung ke tupu kurumea, miau kaka momo ngallo nga logu. Iau ka role minmina kurumea, miau kaka pagiu kala nge iau ta kalaunga iau nga orume kinung reke lele nge iau. Ngaroma ragau ngeke samapita iau ka oalo e gingging, o ngaroma iau nga umma ta sanangkalange ragau reke bai ta ulongpisiginge pangamologa e pe e te Karais, o ngaroma iau nga turupotpota roma pangamologa laeala e pe ka kaomannmannangana kia, nga oru nginngina kinung miau kaka pagiu kala nge iau nga ravungara ka lopengana ae Nutu tungumane. ⁸Bae Nutu ke la turungpotange baingau ina iau lauvavai te miau kinung ka matengraumana ae Karais Iesus tunge.

⁹Ba iau ka kavkava te Nutu roma, baingamiau nga matengraumanange ragau pattoto bae Nutu nge umma ta leleng bollau raumana. Na miau ka la lomiamatana kae Nutu mannangana ba ka la lomiamatana masi ta kelangapatokone bainga reke pepe ba bainga reke sosoali.

¹⁰Iau ka kavkava minmina ta baina miau nga kamiau gingginga ta kelangapatokone oru reke pepe raumana ba ta ngatangngkala rea. Na ka la miau ra ragau reke lelle mannangana ba ragau onra agau te sane la totorong ta patongo rea ka bainga te e soali. Ba miau kaka la momong minmina ta nge lele nga kae ae Karais ngarume. ¹¹Ba miau kaka la ponung ka bainga reke tupu kumangng ngareangana ore pa nge Iesus Karais. Minmina na keke la kiningpataea Nutu giana raumana ba keke la kalangapage.

Oru Reke Pepe Rae Nutu Kuma Ki Ka Pol Momongana Nga Pulangkala

¹²Na iau ka matea ta miau ra kolingau memena ngallo nge Karais nga lomiamatana roma, maenang kokorai reke lele nge iau keke kalaue pangamologa e pe e te Karais ta i sasang ta ina papatu. ¹³Minmina na ra kurtalingling kinung reke kelapatantali ta bale ae kelangpatali ba ragau pattoto bole ka loreamatana roma, momongau nga pulangkala ka

puna nga loangakurume ngaungana kae Karais. ¹⁴Ba momongau nga pulangkala ke paginggingia kolingara memena loreapatokonangana te Avolau bole. Minmina na papatu nge ri keke gingging raumana muni ta ri rolenge pangamologa ae Nutu kanna ba ke sane ke matautau.

¹⁵Ka kaomanna roma, ragau palu keke umma ta kelangalele iau ba palu keke bai ta kavesing iau, minmina na keke pulimalaglage pangamologa e te Karais. Ava palu muni keke pulimalaglage ta ri kalaungapaga iau. ¹⁶Ra nginngina reke bai ta kalaungapaga iau ka loreamatana roma, Nutu ke puli iau nga kumangng e nga sanangkalange ragau reke bai ta ulongpisiginge pangamologa e pe e te Karais. Minmina na ri keke bai ta kalaungapaga iau kurumea matengraumana ngareangana kau. ¹⁷Ava ragau nginngina reke umma ta kelangalele iau ba ragau reke bai ta kavesing iau ka loreangana roma, ri keke la pulinge maenang nge iau ka ina iau mommo nga pulangkala. Minmina na ri ke sane ke pulimalaglage pangamologa e te Karais kurumea lomatengana reke tupu. Ke sa. Keke pulimalaglage ta kiningpataea ri muni giareame. ¹⁸Minmina na iau ka la roleng mina laetai? Ka la roleng roma, ngaroma ragau ngeke pulimalaglage pangamologa laekia kurumea loreamatengana ra goanga o ngaroma ngeke pulimalaglage kurumea loreamatengana onra kaomannmannangana ki, ka sana otte nga ollaeala nge iau. Ava oru e bollau raumana nge iau minakai roma, ita ngaka kalipa ka pamaume kinung ta pulingmalagange pangamologa e te Karais ta ragau. Ba iau ka la serenga raumana ka ollaeala.

Ka kaomanna, ba iau ka la serenga ngarume bole ¹⁹kurumea, iau ka laumatana roma, Nutu ke la kamongpiliunge maenang kokorai reke lele nge iau. Na i ke la ravunglelele iau nga pulangkala kurumea kavangamiaume ba kalaungapaga a Iesus Karais Kannuna tunge. ²⁰Ba bole, iau ka laupatokona gingging roma, iau sana nga balengleng iau ka otte. Ke sa. Iau ka laupatokona roma, iau sana la mataunga nga oru reke la leleng nge iau. Ava sonrau ba nga kaeme kinung, nae Karais ke la ravunge gia bolinglaungana nga mirau. Ke la ravunge gia bolinglaungana ngaroma iau nga momomauli o ngaroma iau nga mate. ²¹Iau ka role minmina kurumea, ngaroma iau nga momomauli, na ka la momongmauli ta pangavolaunge Karais giana. Ba ngaroma iau nga mate, na ka la loanga ta momong kala nge i. Ba ollaeala ke pe raumana. ²²Ava ngaroma nga i a Nutu lonangana ta iau momongmauli nga mirau laekia tale, na ka laumatana roma, iau ka la kumangng ka Karais kanna kumangng palu muni. Ba iau ka sana laumatana na taru nga oru lua nginngina ke pe nga tetoto. ²³Iau ka matea ri lua kinung. Ka matea ta kange mogalo laekia e ngape ta baina iau nga momo kala nge Karais kurumea, ollaeala ke pe raumana nga agau momongana nga mogalo laekia e ngape. ²⁴Ava ngaroma iau nga bai ta kalaunga miau, na iau nga momo nga mirau.

²⁵Ba iau ka laupatokona roma, ngaroma iau nga momo nga mirau tale, na ollaeala ke la kalaunga miao. Minmina na iau ka laumatana roma, iau ka la momongmauli, ba ka la momong kala nge miao nga mogalo laekia e ngape ta baina taongamiau ba lomarpaga ae miao ngeke umma ta lelung bollau tale kurumea lopatokona ae miao te Karais. ²⁶Ka la momong kala nge miao nga mogalo laekia e ngape ta baina nga ina iau nga atu te miao muni, na kalangapaga ngamiaungana kae Karais Iesus nge ponu raumana kurumea kelang ngamiaungana kau.

²⁷Ava oru e bollau raumana minakai roma, taongamiaume ngeke loakurumea bainga reke pepe onra pangamologa e pe e te Karais rorole tao. Minmina na ngaroma iau nga atu ta kelanga miao o ngaroma sana nga atu, na iau ka bai ta longnge pangamologa e te miao ore role roma, miao kaka umma ta meisingginging ka lovaingana kena mana. Ba kaka kumkuma kinung kaligi ta pangagingginge lopatokona ora puna nga pangamologa e pe e te Karais. ²⁸Ba iau ka bai ta longnge pangamologa ore role roma, miao ka sana ka matautau ragau reke amva ta sanangkala miao bavakena. Ba kumangng laeala ae miao ina miao ka sana matautau rea ka i killa e pakosining te ri roma, oru soalingana ke la lelung nge ri ava Nutu ke la ravunglele miao. ²⁹Iau ka role minmina kurumea, Nutu ke tungumane lopengana ae i te miao kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais. Ke tungumane lopengana ae i te miao ta baina miao nga lomiauapatokona te Karais. Ba ke sane minmina mana. Ke sa. I ke tungumane lopengana ae i te miao ta baina miao ngaka kanimaia miralali kurumea loangakurume ngamiaungana kae Karais bole. ³⁰Miao kaka kanimaimaia miralali minmina kurumea, miao kaka momo nga baling laeala mana a miao ka kele ine lele nge iau pala, ba baling a miao ka longe ine umma ta lelung nge iau sonrau.

Ita Nga Tongara Kena Me Karais Ore Ulopisigia I Muni

2 ¹Minmina na iau ka bai ta balinglaga miao roma, pagiungamiaungana kala nge Karais ke pagingingia lomiauume, o ke sa? Bae Karais matengraumanangana kamiau ke palopea lomiauume, o ke sa? Ba miao kaka kelapatokone Kannu E Tupu momongana kala nge miao, o ke sa? Ba kaka kanimaia lonana ae Karais, o ke sa? ²Ngaroma minmina, na iau ka bai ta balinglaga miao ta pangaponunge lomarpaga ae iau mannangana ka momongamiaungana nga lovaingana kena mana. Ba iau ka bai ta balinglaga miao ta pangakosining ka bainga kena e nga matengraumanange ragau pattoto, ba ta momong ka lomatana kena, ba ta kumangng kinung ta kumangng ka kumangng kena. ³Miao sana ngaka matea ta ulongpataea miao muni ngailu nga ragau pattoto. Ba sana ngaka matea raumana ta ragau kiningpataea giamiauume. Ke sa. Kenakena nge miao nge ulopisigia i muni ba nge ulopataetaea tetoto ngailu nge

i. ⁴Kenakena nge miau sane nge kumkuma ka oru reke kalaue i muni mana. Ke sa. I nge kumkuma ka oru reke kalaue ragau pattoto bole.

⁵Lovaingana ae miau nga tongana kena mana ma lovaingana ae Karais Iesus minakai roma:

⁶I ka i a Nutu sinna,

ba i bae Nutu ka tongarea kena mana, ava ke sane kele ollaeala ma i a otte ta i kamongpitange.

⁷Ke sa. I ke pagianasa'e i muni,

na ke rave akumangngatulu sinna,
na ke lele ma agau.

⁸Ba ka ine lele ma agau,

na i ke ulopisigia i muni

ba ke longo te Nutu ine ballage ta i ngatangng ta i mateng—ava ke sane ballage ta i ngatangng ta i mateng mana. Ke sa. Ke ballage ta i ngatangng ta i mateng nga maiskovu.

⁹Minmina nae Nutu ke tunge malle te i ore ngailu raumana nga malleme kinung,

ba ke tunge gia te i ore ngailu nga giame kinung.

¹⁰Ke tunge gia te i ore ngailu nga giame kinung ta baina orume

kinung ngeke paro banu ineke longe Iesus giana,

orume kinung reke momo nga Nutu mallena nga tava ba nga mogalo laekia e ngape,

ba orume kinung reke momo ngape nga mogalo laekia e ngape.

¹¹Ba ke tunge gia te i ore ngailu nga giame kinung ta baina kaome

kinung ngeke turupota roma, Iesus Karais ka i ae Avolau,

minmina nae Nutu a i a Tamara ke la ravunge gia e bollau raumana.

Ra Lopatokonakana Te Karais Ka Tongarea

Kena Ma Mata Nga Tava Reke Toakala

¹²Minmina na kolingau memena ra iau materaumana miau, iau ka bai ta balinglaga miau ta longa te iau sonrau basema ina miau ka longo te iau ka kaeme kinung re pala. Ava sana ngaka longo te iau ina iau momo kala nge miau mana. Ke sa. Ngaka kavesia baingamiau laeala e pala, na ngaka longo te iau raumana sonrau ina iau sana momo kala nge miau. Ka bai ta balinglaga miau ta kumangng kaligi ka mataungamiaungana ba mammalu ngamiaungana ta pangakosining roma, Nutu ke ravulele miau ka kaomanna. ¹³Ngaka kuma minmina kurumea, ka i a Nutu e kumkuma ngallo nge miau ta baina miau nga lomiauungana ta kumangng ba ngaka kumkuma kurumea lonangana e pe.

¹⁴Ngau orume kinung ra miau ka kumkuma ki, sana ngaka lola ka kaomiaume ki. Ba sana ngaka patente ka pangamologa. ¹⁵Ngaka kuma

minmina ta baina miao ngaka pakosining roma, ka miao ra ragau ra agau te sane totorong ta patongo rea ka bainga te e soali, ba ragau ra baingareame ke lelle. Ngaka pakosining roma, ka miao ra goe rae Nutu onre sane ke kumkuma ka bainga te e soali ina miao ka mommo ngaliua nga ragau reke momomauli sonrau onreke kampalpiliue pangamologa a kaomannmannangana kia beke tataokurumea bainga reke sosoali raumana. Momongamiaungana ngaliua nge ri nga tongana kena ma mata reke taokala nga tava. ¹⁶Ngaka kuma minmina ina miao ka turupotpote pangamologa e te Karais ore tungtunge mauling ta baina iau nga mulia nga kae ae Karais ngarume. Ka la mulianga roma, pirangau ba kumangngau ngaliua nge miao ke sane ke rongo mana. ¹⁷Ba bole, ngaroma totogu nge maling ma i a tunga ore nga tungnge te Nutu kala nga tunga ba kumangng onrae lopatokona ae miao, na iau ka la logumarapaga ba serenga kala nge miao. ¹⁸Ba miao bole nga lomiamarapaga ba ngaka sereng kala nge iau.

**Pol Ke Bai Ta Bange Timoti Ta I Kelange Ra
Lopatokonakana Reke Momo Ngae Pilipai**

¹⁹Ava ngaroma Iesus Avolau nga lonangana, na iau ka bai ta bange Timoti te miao bolvole. Ka bai ta bange te miao nga baina iau bole nga kanimaia serenga nga ina iau nga longe turung e ta momongamiaunganame. ²⁰Iau ka la bange Timoti kurumea, ka sana balingau tetoto ora tongana kena me i. Omea ka lomangng kena mana ta kalingpa ka pamaume ta kalaunga miao. ²¹Ka sana balingau tetoto ora tongana kena me i kurumea, ri kinung keke matea ta ri loangakurumea ri muni loreamatenganame. Ke sane ke matea ta loangakurumea Iesus Karais lonamatenganame. ²²Ava miao ka lomiamatana tapu kae Timoti roma, ke pakosining ka i muni baingana reke pepe. Ka lomiamatana roma, baingana ine kuma kala nge iau ta loanga ka pangamologa e pe e te Karais ka tongana kena ma goe baingana nga kalaunge tamana. ²³Minmina na iau ka bai ta bange te miao bolvole, ava ka bai ta laumatanangana pala ka taru nge lele nge iau. ²⁴Ba ka laupatokona te Avolau roma, iau bole ka la atung te miao bolvole.

²⁵Ava sonrau na iau ka matea raumana ta bangagaliunge Epaproritus te miao. Ka i a kolingau ngallo nge Karais, ba kumangngkena ae iau, ba abalingkana ae Karais kanna kala nge iau. Ba bole, ka i a agau a miao ka ba'e ka pangamologa ba agau a miao ka ba'e ta kalaunga iau. ²⁶Ka laungana ta bange kurumea, i ke matea raumana ta kelanga miao kinung muni. Ba ke kanimaia maenang ina lonamatana roma, miao kaka longe turung e ta soaling e lele nge i. ²⁷Ba ka kaomannmannangana roma, i ke soali raumana ba ke kokoro ta i mateng, avae Nutu ka lonananne. Ba ka sana lonananne Epaproritus mana. Ke sa. I ka lonananna iau

bole ta baina iau sana nga kanimaia lotani ba lotani muni. ²⁸Minmina na iau ka matea raumana ta bange te miao ta baina nga ina miao nga kele muni na miao nga lomiamarapaga, ba maenang laekia a iau kanimaimaia te miao nge alaleng isura. ²⁹Minmina na miao ngaka rave ka lomiau serengngana ta ka i a agau e pagiu e kala nge Avolau bole. Ba ngaka tunge alangpaga te i kala nga ragau ra tongarea kena me i. ³⁰Iau ka role minmina kurumea, i ke kokoro ta i mateng kurumea kumangngana ka kumangng ae Karais kanna. Ba ke sane matau ta mateng ta baina i nge rongo ka kumangng a miao ka tunge te i ore nga kalaunga iau.

**Nutu Ke Patoe Ragau Ka Ra Baingareame Ke Tupu
Kurumea Lopatokona Ae Ri Te Karais**

3 ¹Iala na kolangau memena ngallo nge Karais, miao nga lomiamarapaga nga pagiangamiaungana kala nge Avolau. Ke sane baililli ta iau pangamuni ka pangamologa kena ra iau pa rea te miao pala. Ke sa. Ke la kalaunga miao ta kelanga masi te miao.

²Ngaka ella miao masi ta ragau nginngina ra goanga onreke bai ta bongatalala miao ta loangakurumea bainga e nga totongtaliu. Ri ka tongarea kena ma gaune ra mukurea ba ka ri ra ragau reke kumkuma ka kumangng reke sosoali. ³Iau ka role minmina kurumea, ri ka loreangana roma, ka ri ra ragau rae Nutu kurumea loangakurume ngareangana ka bainga e nga totongtaliu. Ava ke sa. Ka ita ra ragau rae Nutu mannangana onreke kalapagpage Nutu kae Kanna ae Nutu. Ba lopatokona ae ita ka puna nge Karais Iesus. Ka sana puna nga killa a ita ka kuma kia nga mirara. ⁴Ava ngaroma agau kumangngana ka kumangngme nge kalaue ta i lelung tupu nge Nutu raguna, na ala iau a agau e tupu mannangana.

Pala na iau ka kavesia ragau nginngina ra loreapatokona ta kumangng ra ri ke kumkuma ki. ⁵Iau ka role minmina kurumea, keke tototalieu mirau ka kae a lima ba mologi ngarume nga nau toangapisigingana kau. Ba ka iau ae Israel te e nga galiau ae Bensamin. Ka loakurumea Israelme baingareame mana. Ba ka iau a Parisio te, minmina na iau ka loakurumea bangapaga rae Moses kanna raumana. ⁶Ba bole, iau ka gingging raumana ta loangakurumea sisiukamangng memena baingareame, minmina na iau ka pamiralalia ragau ra loreapatokona te Karais. Ba nga kelangaungana kau, ka iau a agau a baingana tupu ore sane karitau bangapaga te orae Moses kanna.

⁷Pala na iau ka kele oru nginngina ma ri ra oru reke la kalaunga iau ta lelung tupu nge Nutu raguna. Ava iau ka sau ka oru nginngina ta baina iau nga laupatokona te Karais kasikena. ⁸Ba ke sane minmina mana. Ke sa. Iau ka kele oru nginngina kinung ma ri ra mosmosime mana ba ka

sau ki ta baina iau nga rave oru e bollau raumana nga orume kinung. Ka sau ki ta baina iau nga laumatana kae Karais Iesus A Avolaukau. Iau ka kele orume kinung ma ri ra mosmosime mana ba ka pulivalakala rea ta baina iau nga rave Karais, ⁹ba nga pagiu kala nge i. Minmina nae Nutu ke pato iau ka agau a baingana tupu nga raguna. Ava ke sane pato iau ka agau a baingana tupu kurumea loangakurume ngaungana ka bangapaga rae Moses kanna. Ke sa. Ke pato iau ka agau a baingana tupu kurumea lopatokona ae iau te Karais. Ka i a patong ae Nutu tunge ta agau te kurumea agau laeala lopatokona ae i te Karais. ¹⁰Iau ka matea ta iau nga laumatana kae Karais ba nga laumatana ka gingginga e bollau raumana e nga sigingpagangana nga mateng. Ba bole, ka matea ta iau nga kanimaimaia miralali rae Karais kanimai rea ba nga tongau kena me i nga matengana. ¹¹Iau ka bai ta kumangng minmina ta baina iau nga lele nga sigingpaga nga mateng ngarume.

¹²Iau ka sana rorole roma, iau ka rave oru nginngina tapu. Ba ka sana rorole roma, ka iau a agau e pe bavakena tapu. Ke sa. Pala nae Karais ke rapita iau, na ke puli iau ta iau a agau a kanna. Minmina na iau ka kumkuma kaligi basema apirangkana ore pirpira kaligi ta pirang rongana. Iau ka kuma minmina ta baina iau nga laumatana kae Karais ba nga taomasi kurumea. ¹³Kolingau memena ngallo nge Karais, nga kelangau kau muni, ka sana laungana roma, iau ka rave oru nginngina tapu. Ke sa. Ava oru kena a iau kumkuma kia minakai roma: Iau ka laupogpoge oru ra iau kavesi rea tapu. Ba ka umma kaligi ta lelung nga oru reke momo lagamuga nge iau. ¹⁴Iau ka pirpira kaligi ta lelung nga pirang rongana ta baina iau nga rave kuru e nga pirang, a i a Nutu kiungana kau lakailu ta mallena kurumea pagiungaungana kala nge Karais Iesus.

¹⁵Minmina na ita kinung raka matua tapu nga oru rae Karais kanna ngaka lolakurumea lomatana kena laeala. Ba ngaroma miao nga kamiau lomatana matana tetoto, nae Nutu ke la pangapotange lomatana laeala a iau rorole te te miao bole. ¹⁶Ava ita ngaka tatao tale kurumea taonga a ita ka loramatana kia tapu.

¹⁷Kolingau memena ngallo nge Karais, miao ngaka pagiu kala nga ragau pattoto reke tatao kurumea bainga ra iau kumkuma ki. Ba ngaka ellakurumea ragau reke tatao kurumea taonga a mangng pakosining kia te miao. ¹⁸Iau ka role minmina kurumea, ragau papatu taongareangana ke pakosining roma, te ri Karais matengana nga maiskovu ka i a oru a sana puna. Iau ka rolea pangamologa laeala te miao pa papatu tapu ba ka rolea sonrau muni ka matau kanna menangana. ¹⁹Ka ri ra ragau reke la loanga ta oru soalingana ba ragau onra loreamatengana reke sosoali ka ri ra nutu ae ri. Ba ka ri ra ragau reke murara ka baingarea ra balenga, ba keke pulpulia ramarea nga oru re nga mogalo laekia e ngape. ²⁰Ava nge

ita, ka ita ra ragau re nga Nutu mallena nga tava. Ba ita kaka ella ba kaka momalle Aravunglelekana a i a Iesus Karais A Avolaukita atungngana nga malle laeala. ²¹Na i ke la kamongpiliunge mirara ra likireasa ta ri nga tongarea kena ma mirana a kana ka olamana e toakala. Ke la kumangng minmina ka ginggingngana e bollau raumana kumangngana. Ka i a ginggingngana a kana ka gingginga ta ulongpisiginge orume kinung ngape nge i bole.

4 ¹Minmina na kolingau memena ra iau materaumana miau ba ka matea raumana ta kelanga miau, miau ngaka maisgingging ngallo nge Avolau minmina. Ka miau ra lomarapaga ae iau puna ba alang e pe e nga kumangng a kanau. Ka miau ra ragau ra iau materaumana miau.

**Pol Pangamololangana E Nga Pangagingginge
Ra Lopatokonakana Re Nga Pilipai**

²Iau ka la balinglage luoria riluae Sinike gingging ta ri pangatupunge maenang laeala e momo ngaliua nge ri. Ngeke patupe kurumea pagiungareangana kala nge Avolau. ³Ka kaomanna. Ba bole iau ka bai ta balinglaga one a one a balingau mannangana ta one kalaunge ravale lua nginngina. Ngo kalau rea kurumea, ri keke kuma kaligi kala nge iau ta loanga ka pangamologa e pe e te Karais ta ragau. Keke kuma kala nge Klemen ba kumangngkena pattoto rae iau onra giareame ke momo nga lau e nga mauling.

⁴Miau re nga Pilipai nga lomiamarapaga ka kaeme kinung kurumea pagiungamiaungana kala nge Avolau. Iau ka la roling minmina muni roma, nga lomiamarapaga! ⁵Miau ngaka pakosining ta ragau kinung roma, ka miau ra ragau ra malongkana. Iesus Avolau atungngana ke kokoro. ⁶Sana nga lomiau pupu ta otte. Ke sa. Nga orume kinung miau ngaka balaglage Nutu ka kavangamiaungana te i ba kalangapaga ngamiaungana kia. Ngaka turupote balinglaga rae miau te i. ⁷Minmina na momongpengana ae Nutu ore bollau raumana nga lomatanae kinung rae ita ke la kelangpatali masi ta lomiau me ba ramamiaume kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais Iesus.

⁸Ba bole, iau ka la roling kamiau ra kolingau memena ngallo nge Karais roma, miau ngaka pulpulia ramamiaume nga oru ra kaomannmannangana ki, ba oru reke tunge alangpaga. Ba ngaka pulpulia ramamiaume nga oru reke tupu, ba oru reke lelle, ba oru re nga pangaloserengkala, ba oru re nga kalangapaga. Ba ngaroma nga oru e lelle mannangana o oru e pe mannangana, na ngaka pulpulia ramamiaume nga oru matana nginngina. ⁹Miau ngaka lolakurumea oru ra iau palomatana miau ki ba oru ra miau ka savu rea nge iau. Ba bole, ngaka lolakurumea oru ra miau ka longo rea ba ka kela rea nge iau. Ngaka lolakurumea oru nginngina, nae Nutu a i ae Nutu ore tungtunge momongpengana ke la momong kala nge miau.

**Pol Ka Lonape Ka Ra Lopatokonakana Re Ngae
Pilipai Kurumea Tunga Ra Ri Ke Ba Ki Te I**

¹⁰Lomarapaga ae iau ke bollau raumana ba ka kalapagpage Avolau kurumea, sonrau na miau ka lomiauavavai muni ta kalaunga iau. Ka kaomanna, pala na miau kaka bai ta kalaunga iau, ava ka sana ka kalipa ka pamau ta kumangng kia. ¹¹Ava iau ka sana pa'e pangamologa laeala ta roleng roma, iau ka moro ta kau oru ba ka matea agau te ta i kalaunga iau. Ke sa. Iau ka palomatana iau ta momong ka lauserengngana nga taru reke lele nge iau. ¹²Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga ina iau nga moro ta kau oru, ba ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga ina iau nga kau oru papatu bole. Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga orume kinung reke lele nge iau. Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga ina iau nga matekau ba nga ina iau nga ponu bole. Ka laumatana ka pamau e nga momong ka lauserengngana nga ina iau nga kau oru papatu ba nga ina iau nga moro raumana ta kau oru bole. ¹³Pamau laeala ka i a pamau e nga kelanga te Karais ta i kalaunga iau ta kumangng ka orume kinung ka gingginga a i tungtunge te iau.

¹⁴Ava iau ka laupe kamiau ina miau ka bai ta pagiunga kala nge iau nga maenang kokorai reke lele nge iau. ¹⁵Ba miau re ngae Pilipai ka lomiamatana bole roma, pala ka ina iau lola nga taliungaungana e kapunu ta pulingmalagange pangamologa e pe e te Karais ta ragau ba ka ka'e Masaronia, na ka sana ra lopatokonakana ginungarea te muni pagiu kala nge iau ta kalaunga iau ka kau oru. Ke sa. Miau kasikemiau kaka kalau iau. ¹⁶Iau ka role minmina kurumea, ka ina iau mommo ngae Masaronia tale bole nga maga kunna ae bollau ae Tesalonaika, na miau kaka ba ka tunga pa papatu ta kalaunga iau. ¹⁷Ava iau ka sana rorolea pangamologa laeala ta roleng roma, iau ka matea ta ravunge tunga nge miau. Ke sa. Iau ka matea ta kavingtulu rae Nutu tungu rea te miau kurumea baingamiau e nga tunga oru ta ragau pattoto nge umma ta leleng papapatu raumana. ¹⁸Ba iau ka bai ta turunglomatana te miau roma, sonrau, na iau ka sana moro ta otte. Tunga rae miau onrae Epaproritus atu ki te iau keke pepe tapu, ba keke kalau iau raumana. Ka tongarea kena ma tunga ra koirea lolo reke tungtunggu rea te Nutu. Ka tongarea kena ma posi reke bali rea onrae Nutu lonape ki. Ka ri ra tunga onreke pepe raumana nge Nutu raguna. ¹⁹Bae Nutu ae iau a kana oru papatu raumana ke la pangaponung miau ka orume kinung re nga kalaunga miau kurumea pagiungamiaungana kala nge Karais Iesus.

²⁰Ita ngaka kinpataetaea Nutu a i ae Nutu ae ita ba Tamara passavele. Ka kaomannmannangana.

²¹Iala na, miau ngaka tunge sinro ae iau ta ragau kinung reke tupu rae Nutu onra ri ra ragau rae i kurumea pagiungareangana kala nge Karais

Iesus. Kolingara memena ngallo nge Karais reke momo nakai kala nge iau keke ba ka sinro nga ri te miao. ²²Ragau kinung rae Nutu reke tupu onreke momo nakai keke ba ka sinro nga ri te miao. Ba ragau rae Nutu reke tupu oreke momo nga bale ae Sisa a i a kelangpatali nga inaekia keke matea raumana ta banga ka sinro nga ri te miao bole. ²³Lopengana ae Iesus Karais Avolau tungtungumane nge momo kala nge miao.